

**Nemzetközi
Kapcsolatok
Multidiszciplináris
Doktori Iskola**

TÉZISGYŰJTEMÉNY

Dr. Fejes Péter

**Az európai büntetőjogi integráció
erősítésének lehetőségei és akadályai**

című Ph.D. értekezéséhez

Témavezető:

Dr. habil. Kondorosi Ferenc
egyetemi docens

Budapest, 2008

Nemzetközi Kapcsolatok és Világgazdasági Tanszék

TÉZISGYŰJTEMÉNY

Dr. Fejes Péter

**Az európai büntetőjogi integráció
erősítésének lehetőségei és akadályai**

című Ph.D. értekezéséhez

Témavezető:

Dr. habil. Kondorosi Ferenc
egyetemi docens

Tartalomjegyzék

I. Kutatási előzmények és a téma indokolása	4
II. Felhasznált módszerek	5
<u>2.1.</u> A szakirodalom áttekintése	5
<u>2.2.</u> Önképzés	6
III. Az értekezés eredményei	7
<u>3.1.</u> Az európai büntetőjogi együttműködés okai.....	7
<u>3.2.</u> Az európai büntetőjogi együttműködés forrásai, dokumentumai	7
<u>3.3.</u> Az európai büntetőjogi együttműködés egyéb dokumentumai	9
<u>3.4.</u> Az európai büntetőjogi együttműködés intézményrendszere.....	10
<u>3.5.</u> Az Európai Bíróság	11
<u>3.6.</u> Magyarország helyzete.....	12
<u>3.7.</u> Az európai büntetőjogi együttműködés területei	12
<u>3.8.</u> Az Európai Unió demokratizmusa	13
Következtetések összegzése	15
IV. Főbb hivatkozások	18
V. A témakörrel kapcsolatos saját publikációk	20
Jegyzetek	21

I. Kutatási előzmények és a téma indokolása

Amikor 2003. évben a Ph.D programra jelentkeztem, Magyarországon az Európai Unió harmadik pillérének, a bel- és igazságügyi együttműködésnek, illetve az Amszterdami Szerződéssel a büntetőügyekre szűkült rendőrségi és igazságügyi együttműködésnek a hazai szakirodalma eléggé szerény volt. Ez, valamint az, hogy magam büntető ügyekkel foglalkozó ügyész vagyok, orientált a témaválasztásban. Úgy látszik azonban nemcsak engem, hanem másokat is, hiszen mind Karsai Krisztina,¹ mind Ligeti Katalin² 2004. évben megjelent könyve alapját is doktori disszertáció képezte. A hazai szakirodalom azóta persze még tovább szélesedett. Ennek ellenére sem látom témaválasztásomat meghaladottnak, mivel az európai integráció életében a büntetőjogi együttműködés még mindig széttagolt, s messze nem közösségi, s (remélhetően) inkább jövője van, mint múltja és jelene. A jövőben az Európai Unió nemzetközi büntetőjogi együttműködésének a tényleges haladás irányába elmozdulása kisebbrészt a jogtudomány művelőitől és a jogalkalmazóktól, nagyobbrészt a politikusoktól függ. Ha van erre valós politikai akarat, akkor a fejlődés ezen a területen is felgyorsul, és egyben a büntetőjogi együttműködés (teljes) közösségiesítéséhez vezet(het) el. Az európai büntetőjogi integráció sorsa ezért sem választható el az Európai Unió jövőjétől. Ha a politikai döntéshozók a szorosabb és a tagállamok föderatív jellegűbb együttműködése felé hajlanak, úgy a büntetőjogi kooperáció is felgyorsul, s reálisan elérhető céllá válik előbb az Európai Ügyészség intézménye, majdan pedig egy átalakított és kiérlelt Corpus Juris Europae. Ha azonban minden más területen marad a nemzetállamok rendszeréhez való görcsös ragaszkodás, úgy a büntetőjogi együttműködés sem fog robbanásszerűen előretörni.

A politikai elit nem feltétlenül önmagáért van. Hatnak rá impulzusok, hat rá a társadalom. Szembesül a demokratikus deficit problémájával, az Unió átláthatóbbá, polgár-közeli tételének igényével, ösztönzik az NGO-k (*non governmental organisation*), a civil társadalmi szervezetek (ld. pld. Miszlivetz [2001] pp. 9-91.). Meggyőződésem, hogy a tagállamok részéről a nemzetközi bűnözés legveszélyesebb formái, úgymint a nemzetközi terrorizmus, amellyel szemben az államok külön-külön tehetetlen(ebb)ek, mint együtt (pld. Ódor [2006] p. 3.), valamint a(z állam)polgárok biztonságérzete; az Európai Unió részéről – az integrációs intézmények fokozódó nyomásán (Hecker [2005] p. 484.) keresztül – a Közösség pénzügyi érdekeinek védelme ki fogja váltani a szorosabb, a „megerősített” együttműködést a büntető eljárási jog (a jogsegély, illetve annak további egyszerűsítése) terén mindenképp, de a büntető anyagi, valamint a szervezeti jog területén is.

A kutatás célja tehát az európai büntetőjogi integráció – kontinuitásának exponálását követően – struktúrájának és dinamikájának analízise, ebből prognózis a jövőjére, mindezt az európai integráció általános fejlődési alternatívájával kontextusban vizsgálva.

II. Felhasznált módszerek

2.1. A szakirodalom áttekintése

A hazai szakirodalom bővülését jelzik a sikeres tankönyvek, kézikönyvek, mint például a több kiadást megért Kecskés László által jegyzett *EK-jog, majd EU jog és jogharmonizáció*,³ a Kende Tamás, majd Kende Tamás és Szűcs Tamás által szerkesztett *Európai közjog és politika*,⁴ a Várnay Ernő és Papp Mónika által szerzett *Az Európai Unió joga*,⁵ a Horváth Zoltán által írt *Kézikönyv az Európai Unióról*.⁶ amelyek újabb, átdolgozott és bővített kiadásai egyre nagyobb terjedelmet szenteltek a bel- és igazságügyi együttműködésnek, majd a rendőrségi és igazságügyi együttműködésnek a büntetőügyekben, valamint a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésén alapuló térségnek. Megjelentek a kimondottan az európai büntetőjogra (is) fókuszáló monográfiák, így M. Nyitrai Péter tollából a *Nemzetközi és európai büntetőjog*,⁷ Kondorosi Ferenc és Ligeti Katalin szerkesztésében *Az európai büntetőjog kézikönyve*,⁸ aztán kommentárszerű gyakorlati kézikönyvként Czine Ágnes, Szabó Sándor és Villányi József vállalkozásaként *Az előzetes döntéshozatali eljárás a büntető ügyszakban*,⁹ majd kommentárként *Az Európai Unió alapító szerződéseinek magyarázata*¹⁰ is, bő terjedelemben foglalkozva a büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködésre vonatkozó cikkekkel is.

A publikációk számos szerzője között – a teljes igénye nélkül, s remélhetően senki meg nem sértve – tallózva pedig az tűnik szembe, hogy nemcsak egyetemi oktatók, mint például Farkas Ákos¹¹ (Miskolci Egyetem), Gál István (Pécsi Tudományegyetem), Kis Norbert (Budapesti Corvinus Egyetem), Ligeti Katalin (Eötvös Lóránd Tudományegyetem), M. Nyitrai Péter (Széchenyi István Egyetem), Nagy Ferenc, Karsai Krisztina (Szegedi Tudományegyetem) művelik elméleti szinten (is) az európai büntetőjogot, hanem gyakorló politikusok, mint például Kondorosi Ferenc kormánybiztos; jogalkalmazók, mint például Czine Ágnes, Kenéz Andrea, Osztoivits András, Szabó Sándor bírák, Garamvölgyi Balázs, Lévai Ilona,¹² Polt Péter ügyészek, Bárándy Péter, Kádár Balázs ügyvédek; s közösségi és más intézményeknél dolgozók, mint például Csonka Péter (Európai Bizottság), Szűcs Márton, Villányi József (Európai Bíróság), Kadlót Erzsébet (Alkotmánybíróság) is.

Ami a nemzetközi szakirodalmat illeti, ott szintén fellelhetőek az alapművek, mint például Bellamy és Child *Common Market Law of Competition*,¹³ Paul Craig és Gráinne de Burca *EU law: Text, Cases and Materials*,¹⁴ Joël Rideau *Droit institutionnel de l'Union européenne et des Communautés européennes*,¹⁵ Stephen Weatherill és Paul Beaumont *EU Law*,¹⁶ Richard Whish *Competition Law*,¹⁷ Helen Wallace és William Wallace *Policy-Making in the European Union*,¹⁸ a monográfiák, mint például Bernd Hecker *Europäisches Strafrecht*,¹⁹ Jean Pradel és Geert Corstens *Droit pénal européen*,²⁰ a kommentárok, mint például Christian Calliess és Matthias Ruffert *Kommentar des Vertrages über die Europäische Union und des Vertrages zur Gründung der Europäischen Gemeinschaft: EUV/EGV*,²¹ Philippe Léger *Commentaire article par article des traités UE et CE*,²² A. G. Toth *The Oxford Encyclopaedia of European Community Law*²³ című kiadványai.

A publikálók közül²⁴ pedig kiemelkedik például Mireille Delmas-Marty egyetemi tanár Paris-I. (Pantheon-Sorbonne), a Francia Egyetemi Intézet tagja, aki az Európai Unió ellen irányuló bűncselekményekkel szemben a közösségi jog eszközeivel is való fellépésnek feltétlen híve, s aki munkacsoportjával a tizenötök Európáján belül vizsgálta a Corpus Juris Europae megvalósíthatóságát, majd annak eredeti tervezetét több helyen módosította. Ennek során álláspontja abban konkludált, hogy a Corpus Juris Europae „egyrészt – a bűnmegelőzés és a bűnüldözés hatékonyságának növelése, valamint a védelemhez való jog miatt – szükséges, másrészt ... feltételekkel és módosításokkal megvalósítható, harmadrészt pedig legitimitása ... hat alapelvvel, az Európai Ügyészséggel és a bírákból álló „előzetes európai kamarával” kellőképpen megerősíthető.” (Delmas-Marty [2000] p. 645.) Persze van a Corpus Juris Europae ellenzőinek is (kisebb) tábora. Közéjük tartozik például Stefan Braum, aki szerint a Corpus Juris Europae se nem szükséges, se nem legitim, s nem is megvalósítható, Jean-Paul Sudre, aki szerint „a harmadik pillér intézményesített zsákutca.” A cikkek, tanulmányok többségének kicsengése azonban mégis az, hogy az uniós gazdasági-pénzügyi érdekek előbb-utóbb rákényszerítik a tagállamokat a szuverenitásuk büntetőjogi hatalomban megtestesülő szeletéről való kisebb-nagyobb lemondásra is.

2.2. Önképzés

A kutatás nem nélkülözte a szakirodalom folyamatos nyomon követését, s annak a kutatás céljának szem előtt tartása melletti feldolgozásán túl a szerző európai szakjogász posztgraduális tanulmányai és nemzeti trénerre képzése során szerzett tudásának, s immár másfél évtizede évente többszöri külföldi tanulmányútjain, konferenciákon való részvételei következtében felhalmozódott ismereteinek, de gyakorló jogalkalmazói tapasztalatának felhasználását sem.

Az értekezés öt fejezetre tagolódik. A Bevezetést követően az első (I.) az európai büntetőjogi együttműködést kiváltó okok (1.) számbavétele után áttekinti – történetiségükben – a(z) elsődleges, részben pro futuro és a másodlagos) jogforrásokat (2.1. és 2.2), közöttük a nemzetközi egyezményeket (2.3.), majd az egyéb dokumentumokat (3.) és az intézményrendszert (4.), ismerteti és részben elemzi az Európai Bíróság joggyakorlatát (5.); a második (II.) bemutatja Magyarország helyzetét; a harmadik (III.) összegzi az európai büntetőjogi együttműködés területeit; a negyedik (IV.) az európai integráció általános helyzetét és annak a büntetőjogi együttműködésre való kihatásait veszi górcső alá; míg az ötödik (V.), a zárófejezet, Következtetések cím alatt – némi szubjektívizmussal – egyfajta jövőképet fest fel, arra jutva, hogy az uniós polgárok érdeke is a biztonságukat az egyes tagállamoknál jobban szavatolni képes szorosabb európai büntetőjogi integráció. S ha ez az európai polgárok érdeke, úgy nem lehet más a tagállami és az európai politikai elit érdeke sem, hiszen ab ovo az Európai Unió a polgárokért van. Az értekezést a bibliográfián és a végjegyzeteken túl a másodlagos jogforrások (jogforrási fajonként időrendbe szedett) és a felhasznált jogesetek (hivatkozásuk sorrendjén alapuló) jegyzéke kívánja teljesebbé tenni.

III. Az értekezés eredményei

3.1. Az európai büntetőjogi együttműködés okai

Elsőként a nemzetközi, a határokat átlépő bűnözés erősödése – amely különösképp a kábítószer-kereskedelem és a terrorizmus területén vált érezhetővé – jelentkezett. A bűnözés erőteljesebbé válása a Közösségeken belül is kezdett rámutatni azon anomáliára, amely már akkor és azóta is akként fejezhető ki szemléletesen, hogy a bűnözés szervezett, a bűnüldözés szervezetlen, a bűnözés nemzetközi, a bűnüldözés nemzeti.

A bűnözés és bűnüldözés mobilitásának különbségét jól érzékelteti, hogy míg egy bankkártyával visszaélést nemzetközi dimenzióban is pár másodperc alatt el lehet követni, addig a tranzakció felderítése jogsegély útján hosszú hónapokat, éveket igényel; az igazságszolgáltatás szegregációját pedig például az, hogy az elfogott ember(- vagy kábítószer-)csempészeket egyes részcselekményeikért más-más országokban is elítélik, anélkül, hogy a határokon átnyúló bünszervezet teljes felderítésére, a felelősségre vonás alatt álló elkövető összes cselekményének elbírálására törekednének. A második ok tehát a hatékony nemzetközi bűnüldözési kooperáció hiánya, a nemzeti joghatóságok uralma.

A harmadik pedig, amely felismerését követően talán a legjobban motiválta a Közösségeket, a pénzügyi érdekek védelme. A költségvetés sérelmére elkövetett csalásokkal okozott károk folyamatosan nőttek, egyes adatok szerint már a költségvetés 7-10 %-át tették (teszik) ki (Wallace–Wallace [1999] p. 1-121.; Lévai [1998] p. 65.; Farkas [2001] p. 12.; Farkas [2002] p. 25.).²⁵

Végül az illegális migráció egyre fenyegetőbb veszélye, mi több valósága jelölhető meg. Ez összefügg(ött) a nyugat-európai jólét folyamatos vonzerejével, a kelet-európai változásokkal, a vasfüggöny lebontásával, illetve a határellenőrzésnek a Schengeni (I.) Egyezmény előírásának megfelelően 1993. január 1. napjával tervezett és bekövetkezett megszüntetésével, majd a schengeni övezet kiterjesztésével.

Mіндеzen okok ismételt és ismétlődő kihívást jelentettek és jelentenek az európai integráció számára, egyre sürgetőbb válaszra, kompenzálására vártak s várnak, hiszen a Közösségek, a tagállamok érdekeit és nem utolsó sorban az állampolgárok biztonságérzetét csorbítják, a jólét fenntartásába, növekedésébe vetett hitet, érzetet assák alá.

3.2. Az európai büntetőjogi együttműködés forrásai, dokumentumai

A európai büntetőjogi együttműködés forrásai egyaránt fellelhetők az elsődleges és a másodlagos jogforrásokban, valamint a nemzetközi egyezményekben.

Az európai büntetőjogi integráció történetében az elsődleges jogforrások közül a Maastrichti Szerződés tette meg az első lépést mind a közösségi (a Közösség pénzügyi érdekeinek védelme), mind

kormányközi szinten (a harmadik pillér: a bel- és igazságügyi együttműködés). Az Amszterdami Szerződés a külső határok ellenőrzéséhez, a menekültügyhöz és a bevándorláshoz tartozó rendelkezések közösségi pillérbe helyezésével már forradalmi változtatást hajtott végre, hiszen ez által újabb szeletet vett el a tagállamok szuverenitásából, amely (később)²⁶ azzal is együtt járt, hogy e területeken is érvényesül a közösségi jog elsődlegessége, közvetlenül alkalmazandósága és közvetlen hatálya, a Bizottság kizárólagos jogalkotás kezdeményezési jogköre, adott esetben a többségi döntéshozatal elve, a Parlament társjogalkotói jogköre és a Bíróság hatásköre. A harmadik pillérben ragadt a rendőrségi és igazságügyi együttműködés, a faj- és idegengyűlölet, a szervezett bűnözés, a terrorizmus, az ember-, a kábítószer- és a fegyverkereskedelem, a korrupció és más súlyos bűncselekmények (köztük a csalások) elleni küzdelem. A Nizzai Szerződés nem hozott markáns változást a büntetőjogi együttműködésben, de az azt követően felállított Eurojust beváltotta a hozzá fűzött reményeket, kedvező tapasztalatokhoz és visszhanghoz vezetett, s a továbblépés alapjául (az Európai Ügyészség magjául) szolgál(hat). A hatályba lépése esetén szintén elsődleges jogforrássá váló Alkotmányos Szerződés jelzi a fejlődés egyfajta lehetséges, ám az (és ez) idő tájt nem mindenki által (teljesen) kívánatos irányát, amelyből a Lisszaboni Szerződés próbálja menteni a menthetőt. A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térségre vonatkozó rendelkezések beépítése az Európai Unióról szóló Szerződésbe (EUSz) hatékonyabb uniós fellépésnek teremtené meg az alapjait, az ide bekerült terrorizmus és a súlyos bűncselekmények elleni harc vonatkozásában is. A pillérrendszer felszámolása nem jelentené azt, hogy nem maradna különbség a közösségi, illetve a kül- és biztonságpolitikai, valamint a büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködés intézményi és eljárási rezsimeje között. Mind a kül- és biztonságpolitika, mind a büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködés terén maradtak eltérések az intézményi és döntéshozatali rendben. A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség az Európai Unió működéséről szóló Szerződésbe (EUMSz) illesztése és uniós politikává válása ellenére nem teljesen közösségiesedett el. Elégséges csak az ún. vészfékzáradéokra (ld. pld. Margitay-Becht-Ódor [2007] p. 4.) utalni, amely lehetőséget ad az igazságügyi együttműködés [EUMSz kiegészített 69A-B. cikk (3) bekezdés] és a rendőrségi együttműködés [EUMSz kiegészített 69F. cikk (3) bekezdés] terén a jogalkotási folyamat megakasztására annak a tagállamnak, amelyik úgy érzi, hogy a jogi aktus (irányelv) tervezete a büntető jogrendszerének alapjait érintené; de ezzel megakadályozható az Európai Ügyészség felállítása [EUMSz kiegészített 69E. cikk (1) bekezdés] is. A Lisszaboni Szerződés a büntetőjogi integráció jelenlegi helyzetét lényegében összegzi, rendezi, s a jövőre nézve számol az Európai Ügyészség felállításával, amelynél az Unió pénzügyi érdekeit sértő bűncselekmények mellett megpendíti a határokat átlépő súlyos bűncselekmények üldözésére kiterjedő jogkört is.

A közösségi jog másodlagos jogforrásrendszerében főszabályként a rendelet és az irányelv az első pillérben, majd mindhárom pillérben, a határozat (döntés) mindhárom pillérben, az ajánlás és vélemény az első pillérben, a kerethatározat a harmadik pillérben érvényesülő jogi aktus (vö. Kende-

Szűcs [2006] pp. 608., 632-633.). A harmadik pillér jogi aktusai a közös álláspont, a kerethatározat, a határozat és a nemzetközi egyezmény, amelyeket csak a Tanács – bármely tagállam vagy a Bizottság kezdeményezésére – és csak egyhangúsággal fogadhat el, illetve dolgozhat ki. A másodlagos jogi aktusok között nincs jogforrási hierarchia, de azok ténylegesen nem is közösségi jogot, hanem uniós jogot képeznek, s „a közösségi jog forrásai prioritást élveznek az uniós joggal szemben” (Szalayné [2004] p. 28.). A többnyire uniós jogi eszközök vonatkoznak büntető anyagi jogi általános és különös részre, büntetőeljárás jogra, valamint szervezeti jogra. Kiemelkedik közülük a Tanács 2002. június 13-i kerethatározata az európai elfogatóparancsról és a tagállamok közötti átadási eljárásokról, amely új fejezetet nyitott az európai büntetőjogi együttműködésben. A kerethatározat egyik nívója,²⁷ hogy a kölcsönös elismerés elvét (Karsai [2006] pp. 2-3.; Kondorosi–Ligeti [2008] pp. 149-157.; Karsai–Ligeti [2008] pp. 403-404.), amelynek lényege, hogy a tagállamok egymás bíróságainak jogerős határozatait elfogadják és végrehajtják – intézményesíti. Radikális hatása, hogy (részben) annullálta a formális kiadatást (Polt [2002] pp. 3-8.), mint a nemzetközi bűnügyi együttműködés egyik hagyományos formáját, amelynek folytán a megkeresett állam a területén tartózkodó személyt a megkereső államnak büntetőeljárás lefolytatása vagy a szabadságelvonással járó büntetés, illetve biztonsági intézkedés végett államközi kapcsolatokon keresztül kiadja, s bevezette a tagállamok igazságügyi hatóságainak (bíróságok, ügyészségek) közvetlen kapcsolatán alapuló eljárást és az átadást, amelynek lényege értelmében az európai elfogatóparancs alapján az elfogott személyt a kibocsátó tagállami bíróság elé kell állítani. Az Európai Bíróság a kerethatározatot az *Advocaten voor de Wereld VZW v. Leden van de Ministerrad* ügyben²⁸ megvizsgálva érvényesnek találta.

Az európai államok nemzetközi bűnügyi együttműködésére vonatkozó joganyagának tagolása koncentrikus körökként is megjeleníthető. Eszerint az első, a legnagyobb területű kört az ENSZ és az Európa Tanács egyezményei képezik, a második, ennél kisebb kerületű kört az Európai Unió zárt egyezményei jelentik, a harmadik, rövidebb átmérőjű kör tartalmát a Schengeni Egyezmény adja, a negyedik kört a kétoldalú egyezmények töltik ki, míg az ötödik, legkurtább sugarú kört a nemzeti jogszabályok alkotják, amelyekhez egyaránt tartoznak a jogsegélyre vonatkozó, valamint a büntető anyagi és eljárási normák (vö. Schomburg–Lagodny [1998]). A nemzetközi egyezmények (legyenek azok az ENSZ vagy az Európa Tanács vagy az Európai Unió keretében kötöttek) hatáskörét jelentősen lerontja a hagyományos ratifikációs eljárás időigényessége vagy egyenesen annak az egyes aláíró államok általi elmaradása.

3.3. Az európai büntetőjogi együttműködés egyéb dokumentumai

Az európai büntetőjogi együttműködés egyéb dokumentumai közé számíthatók különösen a Corpus Juris Europae, a Zöld Könyv és a Hágai Program.

A Corpus Juris Europae az Európai Unió pénzügyi érdekeit védő mű, de távolról magában hordozhatja egy ennél sokkal kiterjedtebb, Európai Unión belüli nemzetközi büntetőkönyv

magvát. A kódex-tervezet egyaránt tartalmaz büntető anyagi és eljárási jogi szabályokat, valamint igazságügyi szervezeti rendelkezéseket. Az Európai Bizottság 2001. december 11. napján jelentette meg a Közösség pénzügyi érdekeinek büntetőjogi védelméről és az Európai Ügyészség felállításáról szóló Zöld Könyvet (COM [2001] 715/F). A Zöld Könyv a Nizzai Csúcsra visszavezetetten összekapcsolja a Közösség pénzügyi érdekeinek védelmét az Európai Ügyészség felállításával. Elemzi az Európai Ügyészség felállításával elérhető előnyöket, kitér az Európai Ügyészség jogállására, hatáskörére, eljárására, eljárásának kontrolljára. Az Európai Ügyészség és az európai ügyész eljárása meghaladtá tenné a jogsegély és a kiadatás intézményét. Míg a tagállamok a Corpus Juris-t ellenkezéssel fogadták, addig az Európai Ügyészség intézményét megfontolandónak tartották. Ezért is kerülhetett be az Alkotmányos Szerződésbe, s maradt benne a Lisszaboni Szerződésben az – Eurojusttal kapcsolatos kedvező tapasztalatokra is tekintettel, az abból létrehozandó – Európai Ügyészség. A 2004. november 4-5-i hágai Európai Tanács által – a Tamperei Csúcson bevezetett ötéves program lejárta követően – elfogadott új ötéves (2005-2009) program foglalkozik a szabadság, a biztonság, a jog térségével. A Hágai Program (HL 2005 C 53/01) kitér – többek között – a menekültügy és bevándorlás, határellenőrzés, a terrorizmus és a szervezett bűnözés elleni küzdelem, a rendőrségi és igazságügyi együttműködés előtt álló feladatokra is. 2005. május 10. napján a Bizottság egy Akcióterv (COM [2005] 184/F) formájában tíz prioritást fogalmazott meg, amelyek érintették az alapvető jogok és az uniós polgárság intézményének erősítését; a terrorizmus elleni harcot; a menekült áradat megfékezését; egy közös menedékügyi eljárás bevezetését; a bevándorlás pozitív hatásának maximális kihasználását; az Unió külső határain integrált védelem bevezetését; az adatvédelmet és az információcserét; a szervezett bűnözést egy stratégiai koncepció kidolgozásával; a mindenki számára valóságos európai jogi térség szavatolását; a felelősség és a szolidaritás közös gyakorlását.²⁹ A Bizottság 2006. nyarán közleményt bocsátott ki „A hágai program végrehajtása: további teendők” címmel (COM [2006] 331/F), amely a kormányköziség negatívumait sérelmezi, s a jövőt a harmadik pillér terén is a közösségiesítésben látja (Kende–Szűcs [2006] pp. 212-214.).³⁰

3.4. Az európai büntetőjogi együttműködés intézményrendszere

Az európai büntetőjogi együttműködés intézményrendszerének alfája az 1970-es évek nyugat-európai terrorizmusa elleni közös fellépés szükségessége és igénye által indukált bel- és igazságügyi miniszteri találkozók során kialakult informális együttműködés létrejöttében testet öltött TREVI csoport volt, s állomásait az egyes formális s kevésbé formális – a másodlagos jog által létrehozott – intézmények, szervezetek, bizottságok, ügynökségek (hivatalok) fémjelzik, mint az: UCLAF–OLAF, amely a Közösség pénzügyi érdekeinek védelmére hivatott közigazgatási nyomozási jogkörrel bíró szervezet, a GAM’92, a CELAD, az EMCDDA, az EDU, a COCOLAF, az EUMC, az Europol, amely nem nyomozó hatóság, hanem egy információs, elemző, segítségnyújtó egység, az Európai

Igazságügyi Hálózat, Eurojust, amely koordinációs iroda, a CEPOL, az európai bűnmegelőzési hálózat és pro futuro az Európai Ügyészség, amely az Eurojustból nőhet ki.

3.5. Az Európai Bíróság

Az európai büntetőjogi együttműködésre korlátozott jogkörrel rendelkező Bíróság joggyakorlata lényegében ugyanazt a pályát írta le, mint az elsődleges jog. Kezdetben a döntések elkerülték ezen területet, majd a Bíróság fokozatosan eljutott a tagállamok hatásköre elsődlegességének tételétől (*Casati ügy*³¹) a közösségi jog primátusáig, a tagállamok büntető anyagi és eljárási jogának a közösségi normákhoz igazításának követelményéig (Farkas [1999] pp. 383-386.). A Bíróság ítélezési gyakorlatában – többek között – hivatkozott a közösségi hűség elvére (*Commission v. Greece ügy*³²), itt is elsődlegessé tette a közösségi jogot (*Fratelli Constanzo Spa v. Commune di Milano*,³³ valamint a *Tymen*³⁴ és *Bout*³⁵ ügyek), meghúzta a közösségi jogra alapítható büntetőjogi felelősség határát (*Kolpinghuis Nijmegen*,³⁶ *Ratti*³⁷ ügyek), eljárt megsemmisítésre irányuló közvetlen kereset tárgyában (*Bizottság v. Tanács*³⁸ ügy), nem megengedve a közösségi jogból az uniós jogba „visszatáncolást” (Szalayné [2004] p. 28.; Rétházi [2006] pp. 67-70.), nemzeti büntetőeljárásokban előzetes döntést hozott a devizasabályokat illetően a tőke és a fizetőeszközök különbségéről (*Regina v. Thomson*,³⁹ *Casati*,⁴⁰ *Graziana Luisi és Giuseppe Carbone v. Ministero del Tesoro*,⁴¹ *Lucas Emilio Sanz de Lera és társai*⁴² ügyek), az állampolgárság és lakóhely szerinti hátrányos megkülönböztetésről (*Cowan v. Trésor Public*,⁴³ *James Wood*,⁴⁴ *Bickel és Franz ügyek*⁴⁵), a veszteségre történő viszonteladásról (*Keck és Daniel ügy*⁴⁶), sűrűn ismétlődően a *ne bis in idem* elvéről (a kétszeres büntetés/eljárás tilalma), értelmezve az „ugyanazon bűncselekmény” és az ügydöntő határozat fogalmát is (*Gözütök és Brügge*,⁴⁷ *Miraglia*,⁴⁸ *Van Esbroeck*,⁴⁹ *Gasparini és társai*,⁵⁰ *Van Straaten*,⁵¹ *Kretzinger*,⁵² *Kraaijenbrink*⁵³ ügyek), az enyhébb büntetőtörvény visszaható hatályáról (*Berlusconi és társai ügy*⁵⁴), a közösségi joggal összhangban álló értelmezés kérdéséről és elvéről, valamint a harmadik pillérben a közvetett hatály alkalmazási kötelezettségéről (*Pupino ügy*⁵⁵), az elfogatóparancsról és a tagállamok közötti átadási eljárásról szóló 2002/584/IB kerethatározatnak a „lakik” és „tartózkodik” kifejezései (jogi) jelentéstartalmáról (*Kozłowski ügy*⁵⁶), a szabályozott piacokon jegyzett részvénytársaságok részvényesei és képviselői ellen a koncesszió, illetve rendőrségi engedély hiányában folytatott szerencsejáték miatt büntetőjogi szankciók nem alkalmazhatóságáról (*Placanica és társai ügy*⁵⁷), a pénzmosás gyanújára okot adó ügyekben az ügyvédek terhelő bejelentési kötelezettségéről (*Ordre des barreaux francophones et germanophone és társai ügy*⁵⁸), a sértett fogalmának a jogi személyre ki-, illetve ki nem terjeszthetőségéről (*Dell’Orto ügy*⁵⁹), a bűncselekmények miatt alkalmazott nemzeti kiutasító határozatok jogszerűségéről (*Európai Közösségek Bizottsága v. Holland Királyság*,⁶⁰ *Derin*,⁶¹ *Murat Polat v. Stadt Rüsselsheim*⁶² ügyek).

A jogesetek azt mutatják, hogy a nemzeti büntető jogalkotók és büntető jogalkalmazók sem tehetik meg, hogy „vigyázó szemeiket ne vessék” Brüsszelre és Luxembourgra. Az exemplifikáció⁶³

annak a következtetésnek a levonására is alapot ad, hogy bizonyos döntések újratermelődnek, mert a tagállami jogalkalmazók vagy nem ismerik a közösségi ítélkezési gyakorlatot, vagy ugyan ismerik, de akár hangyányi eltérés esetén is újrapróbálkoznak.

3.6. Magyarország helyzete

Magyarország 2004. május 1. napjával csatlakozott az Európai Unióhoz. Csatlakozásának feltétele volt értelemszerűen a teljes közösségi joganyag átvétele. A Lisszaboni Szerződés ratifikálásához pedig ismét módosítania kellett alkotmányát [57. § (4) bekezdés]. A módosított alaptörvényi rendelkezésből – nyelvtani értelmezése alapján – pedig nemcsak feltétlenül az következhet, hogy más tagállam büntető bíróságának azon ítéletét is el kell ismerni, amelyet olyan cselekmény miatt szabtak ki, amely Magyarországon nem büncselekmény, hanem az is, hogy a magyar büntető bíróság nyilváníthat bűnösnek, és sújthat büntetéssel elkövetőt olyan büncselekmény miatt, amely a magyar jog szerint nem büncselekmény. Az Alkotmány-módosítás is persze a Lisszaboni Szerződéssel egyidejűleg lép vagy sem hatályba.

Magyarország nemcsak ratifikálta és kihirdette a számottevő nemzetközi egyezményeket, hanem azoknak megfelelően folyamatosan átalakította belső jogát, büntető anyagi- és eljárás jogát. A közösségi jogon (is) alapuló kisebb-nagyobb terjedelmű módosító jogszabályok tartalmazzák a jogharmonizációs záradékot, a közösségi joghoz való közelítést is.⁶⁴ A Btk-ba a 2001. évi CXXI. törvény iktatta be Az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek megsértése alcímet, illetve önálló törvényi tényállást, amely büntetőjogi oltalom alá helyezi a közösségi pénzügyi érdekeket.

Az intézmények közül az OLAF Koordinációs Iroda a Vám- és Pénzügyőrség szervezetén belül működik, külön jogszabály szól a magyar bűnüldöző hatóságok és az Európai Rendőrségi Hivatal közötti nemzetközi együttműködésről, legfőbb ügyészi utasítás vonatkozik az Eurojust munkájában való magyar ügyészi részvételre.

A nemzetközi szerződésekkel kapcsolatos eljárást, a nemzetközi bűnügyi jogsegélyt, a bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködését, az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködést külön-külön törvények szabályozzák.

A magyar bíróságok hamar alkalmazkodtak a közösségi jogrendhez és az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásához. Az első három évben a tíz új csatlakozó tagállam relációjában a legaktívabbnak bizonyultak (Lehóczki [2007] pp. 3-6.). Az első magyar büntetőjogi tárgyú ügy a *Vajnai Attila* ügy⁶⁵ volt, amelynek alapját a tiltott önkényuralmi jelkép használata miatt folyamatban lévő büntetőeljárás adta.

3.7. Az európai büntetőjogi együttműködés területei

Az elsődleges jogforrások alapján megkülönböztethető közösségi és uniós hatáskör. Az első

pillér vonta magához a vízum, menekült- és bevándorlás politika, a külső határok védelme és a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés területét (EK Szerződés IV. Cím), a Közösség pénzügyi érdekeinek védelmét (EK Szerződés 280. cikk), s részben a kábítószerrel visszaélést (EMCDDA, az EK Szerződés XIII. Címére [Közegészségügy] és esetlegesen az EK Szerződés IV. Cím 61. cikk e) pontjára visszavezethetően), továbbá részben a rasszizmust és xenophóbiát (EUMC, a hátrányos megkülönböztetés tilalmára, s szintén esetlegesen az EK Szerződés IV. Cím 61. cikk e) pontjára visszavezethetően). A harmadik pilléren belül működik a rendőrségi és igazságügyi együttműködés a büntetőügyekben (EU Szerződés VI. Cím).

A másodlagos jogalkotás a büntető anyagi jogi általános és különös rész, a büntetőeljárás jog és szervezeti jog körében egyaránt megtalálható. A nemzetközi és ezen belül a zárt egyezmények a bűnözés súlyos formái (kábitószerrel visszaélés, szervezett bűnözés, terrorizmus, pénzmosás, számítástechnikával visszaélés, vesztegetés), az eljárás (kiadatás, bűnügyi jogsegély, elítelt személyek átszállítása, kétszeres eljárás tilalma, büntető eljárások átadása, külföldi büntetőítéletek végrehajtása) területeit is érintik. Az egyéb dokumentumok túlnyomórészt de lege ferenda vannak jelen a büntetőjogi integráció dimenziójában. Az intézmények, szervezetek, bizottságok, ügynökségek (hivatalok) mind a közösségi jog, mind az uniós jog, mind a rendőrségi, mind az igazságügyi együttműködés terén mutatkoznak.

A bűnözés struktúráját illetően a kooperáció az integráció pénzügyi érdekeinek védelme a terrorizmus, a kábítószer-kereskedelem, a szervezett – határokon átívelő – bűnözés terén a meghatározó. Az európai büntetőjogi integráció egyik lényegi eleme a büntetőjogi szabályok harmonizációja. Ennek elsődleges eszközévé a kerethatározat vált, amelyet a Tanács a tagállamok törvényeinek és rendeleteinek közelítése céljából fogadhat el. A kerethatározatok az elérendő cél tekintetében kötelezőek a tagállamokra. Ezen uniós jogi aktus alkalmazása azt eredményezi, hogy a tagállamok állami büntetőhatalommal kapcsolatos nemzeti szuverenitása nélkül fog, hogy arról kifejezetten lemondtak volna, azt, illetve annak egy részét az Unióra átruházták volna. Ezt nevezem „lopakodó közösségiesedésnek” (Fejes [2005a] p. 8.), mivel a tagállamoknak a Közösség iránti kötelezettségeik teljesítése és a közösségi hűség folytán büntető anyagi törvénykönyveikbe folyamatosan közösségi jogtárgyakat (is) védő, valamint az uniós együttműködés által megkövetelt törvényi tényállásokat kell beiktatniuk, illetve meglévő tényállásokat kell módosítaniuk. A „lopakodó közösségiesedés” persze jelen van a büntetőeljárás kódex, de még az egyes szervezeti jogszabályok módosításának és önálló, új törvények megalkotásának kötelezettségében is.

Az európai büntetőjogi integráció persze nem önálló létet él, alapja és kerete, valamint korlátja az Európai Közösség/Unió jellege, terjedelme, hatásköre, de mindenkor belső (köz) állapota is.

3.8. Az Európai Unió demokratizmusa

A demokratikus deficit kifejezés az Európai Unió demokratikus kontrolljának, intézményei

demokratikus társadalmi legitimációjának hiányát, az integrációs folyamatok és intézmények át nem láthatóságát foglalja magában, s jelzi azt is, hogy egy új politikai tényező, a közvélemény lépett az integráció porondjára (Dezséri [2005] p. 27.). Ezek miatt az 1990-es évek közepétől kialakult a „polgárközeli(bb) Európa” fogalma és az Európai Unió demokratikusabbá tételének problémája..

A kérdés lényege azonban már rég nem az, hogy kell-e demokratizálni az Európai Uniót, az demokratizálható-e egyáltalán (pld. Schmitter [2000]; Miszlivetz [2002] p. 19.), hanem az, hogy azt ki(k)nek és hogyan kell megtennie, illetve esetünkben, hogy az hogyan függ össze az európai büntetőjogi integrációval. A válaszok kézenfekvőek. Az Európai Unió demokratizálása alulról és felülről is érdek. Külön-külön egyik irányból sem tud megvalósulni, szükséges „az alulról és felülről szimultán demokratizálódás momentuma”. (Miszlivetz [2002] p. 27.) A demokratizálás módja pedig nem az eddig követett negatív koordináció: mit ne tegyenek a tagállamok a gazdasági célok elérése érdekében, hanem a pozitív koordináció: mit tegyenek a demokratikus deficit csökkentése és a közösségi intézmények legitimációjának növelése végett (Miszlivetz [2002] p. 43.), s ha az Európai Unió demokratikusabbá és átláthatóbbá válik, és ezáltal a tagállamok állampolgárai mindinkább uniós polgárnak érzik magukat, védelmük és biztonságuk növelését is jobban várják és fogadják el Brüsszeltől, ami a büntetőjog közösségiesedéséhez is közelebb visz. Napjaink társadalmát felmérve azonban ettől még nagyon messze vagyunk.

Ahogy önmagában nincs uniós polgár, hiszen az uniós polgárság csak járulékos, feltétele valamelyik tagállam állampolgársága, úgy önmagában európai nép sincs. Az európai démosz fogalma alatt azonban nem is jogi kapcsolat, hanem identitástudat bújik meg, ami legfeljebb kialakulóban lehet. Márpedig az egység egy érzelmi közösséget, európai identitástudatot feltételez.

Az Európai Unió demokratizmusához azon az úton (és áron) lehet eljutni, ha a tagállamok népe akar európai démoszt, mind az európai nép, mind a tagállami és az európai politikai elit egyaránt kívánja a demokratizálást, az európai nép akar európai identitást, mind jogi alapon (uniós polgárság), mind érzelmi alapon; a tagállami és az európai politikai elit képes, s tényleg kész az európai választott intézmény súlyának növelésére, nem választott intézményei jelentőségének csökkentésére, az integráció és intézményei működésének egyszerűbbé, átláthatóbbá, nyitottabbá tételére.

A transznacionális civil társadalom, az európai identitás, az európai démosz kifejlődésében az európai és a tagállami politikai elit mellett nagy szerephez jut(hatna) a média. A nemzeti médiumok mellett közösségi orgánumokra, európai hírtelevízióra, közösségi hírlapokra, folyóiratokra (Losonczy [2006] pp. 70-95.) stb. lenne szükség. Ezek közvetíthetnék az Európai Unió döntéseit, terveit, elképzeléseit, támogathatnák, népszerűsíthetnék, tehetnék közérthetővé azokat, sőt a nemzeti médiát is befolyásolhatnák (Fejes [2005b] p. 312.), amelyeknek meggyőzése és csatasorba állítása szintén nélkülözhetetlen. Az európai társadalom kohéziójához szükségeltet(het)nek – saját tagsággal bíró, európai parlamenti képviselőjelöltet saját jogon állítható – európai pártok, valamint európai befolyásoló csoportok is. Míg a közösségi írott és elektronikus sajtót létrehozhatja az európai politikai elit, addig az európai pártok megalakulása és megerősödése az európai polgárok akaratán áll

((Miszlivetz [2001] pp. 66-91.), mint ahogy civil szerveződések is.

Az európai büntetőjogi együttműködés nem szakítható ki az Európai Unióból, a jövője függ az integráció sorsától. Területei azonban, maga a bűnözés vagy a(z illegális) bevándorlás az állampolgárokat legelénkebben érdeklő kategóriák közé tartoznak. Ha az Európai Unió demokratikusabb és ezáltal a polgárok számára elfogadhatóbb lesz, akkor az európai büntetőjogi együttműködés is mélyülhet, s eredményesebb lehet a bűnözés elleni küzdelemben, amely még közelebb viheti a polgárokat az Unióhoz, hiszen az a figyelmüket tartósan lekötő probléma megoldásában mutat(na) sikereket. Tény az is, hogy a politikai közvéleményt kitartóan foglalkoztató dolgok megoldásában mindig igénybe veszik a büntetőjog eszköztárát (Ligeti [2004a] p. 18.). Az európai büntetőjogi együttműködés jövője tehát ilyen előzmények után és csak tágabb kitekintés mellett prognosztizálható.

Következtetések összegzése

Az európai büntetőjogi együttműködés jövője kisebb-nagyobb eltéréssel osztani, követni fogja az Európai Unió sorsát. Ha Fischer német külügyminiszter 2000. májusi föderációs Európa képe (Fischer, J. [2000] pp. 5-17.) válna valóra, akkor a büntetőjogi kooperáció is szorosabbá válna, megerősödne, közösségiesedne. Amennyiben Chirac francia elnök erre válaszul adott 2000. júniusi nemzetállami koncepciója érvényesülne, akkor a büntetőjogi kooperáció maradna laza, lassú, kormányközi. Az biztos azonban, hogy az európai büntetőjogi együttműködés nem marad olyan, mint amilyen. Egyrészt a közösségi intézmények az Európai Unió pénzügyi érdekeinek védelme érdekében kitartó makacssággal előbb vagy utóbb el fogják érni az Európai Ügyészség felállítását – amely persze nem végcél, hiszen utána a fejlődésnek még számtalan állomása, lehetősége van –, másrészt a tagállamok is saját közrendvédelmi és közbiztonsági érdekeikből folyamatosan szorosabbá szövik bűnüldözési és igazságügyi tevékenységüket, amelyet állampolgáraik biztonságérzetének megőrzése is motivál. A jövő tehát egyfelől függ belső hatástól, az Európai Unió fejlődésétől, amelyet döntően befolyásol az is, hogy sikerül-e az Európai Uniót közelebb vinni az európai polgárokhoz, másfelől külső hatástól, a nemzetközi bűnözés legsúlyosabb megjelenési formáitól, mindenekelőtt a nemzetközi terrorizmustól. Mindezekből következően azt vizionálom, hogy az európai büntetőjogi együttműködés véglegesen akkor kerülhet igazán más dimenzióba, ha (elméleti síkon) egyrészt az integráció a föderalizmus irányába megy, másrészt ha (gyakorlati síkon) magát az Európai Uniót, meghatározó tagállamait éri a 2001. szeptember 11. napi támadással hasonló mértékű terrorcselekmény.

A már létező intézmények jövője a közösségiesítésük lehet, azaz az OLAF tényleges „vám- és pénzügyőrségi” nyomozó hatósággá tétele, az Europol felruházása (legalábbis) egyes nyomozási cselekmények foganatosítására, az Eurojustból az Európai Ügyészség kifejlesztése. Az Európai Ügyészség az egységes igazságszolgáltatási térséget feltételeznél. A nyomozati jogkörök megadásával szövetségi hatáskör jelenne meg, amely viszont visszahatna a nagy egészre, az Európai Unióra, annak

szövetségi jellegének erősítésével, s a föderális Európa irányába is mutatna.

A nemzetközi büntetőjogi együttműködés remélt fejlődése óhatatlanul együtt fog járnia a tagállami szuverenitás újabb csorbulásával (ld. pld. Farkas [1999] p. 392.; Lévai [1998] p. 88.; Sieber, U. [1998] p. 373.), évszázados büntetőjogi (alkotmányjogi és nemzetközi jogi) elvek meghaladásával, megdöntésével – amely sokak számára elrettentő (Brandstetter [1997] pp. 690.; 692), mások számára viszont értelemszerű (Sieber, U. [1998] p. 374.). Az európai büntetőjogi együttműködés egyik mozgatórugója a Közösség pénzügyi érdekeinek védelme marad (az Európai Unió pénzügyi érdekeinek védelme az európai büntetőjog fejlődésének a motorja – írta Ulrich Sieber a Corpus Juris német fordításának előszavában), másik mozgatórugója pedig a nemzetközi terrorizmus és a határokon átnyúló szervezett bűnözés.

Az európai büntetőjogi integráció két fő vonulata mára már kirajzolódott, a harmadik pedig a horizonton felsejlett. Az egyik a (tag)államok büntető eljárásjogi együttműködésének (jogsegély, kiadatás) folyamatos egyszerűsítése, amelynek módozatai elsősorban a (zárt) egyezmények kötése és a kerethatározatok (mint például az európai elfogatóparancsról és a tagállamok közötti átadási eljárásokról szóló) kibocsátása; a másik a tagállamok büntető anyagi jogának harmonizálása, amelynek szintén a másodlagos jogforrások az eszközei; a harmadik pedig a közösségi bűnüldöző hatóságok, mint például a közigazgatási hatóságból, illetve információközpontból büntető nyomozó hatósággá alakítható OLAF és Europol, az Eurojustból kinövő Európai Ügyészség.

Az európai büntetőjogi integráció sorsát nem lehet leválasztani az európai integráció irányáról, amelyet döntően befolyásol az Európai Unió demokratizálása, demokratizálódása, amelynek egyaránt kell történnie felülről: a tagállami és az európai politikai elit részéről, s minden szintre, azaz uniós, tagállami, regionális és helyi szintre kiterjedően, a választott intézmény(ek) súlyának növelésével, a nem választott szervek jogkörének visszaszorításával, az integráció működésének átláthatóbbá és egyszerűbbé, s ezáltal is polgár-közelibbé tételével a nyitottság, a részvétel, a beszámoltathatóság, a hatékonyság, a koherencia elvén (COM [2001] 428/F), a demokratikus kontroll erősítésével; és alulról: a civil társadalom részéről, társadalmi szervezeteik nemzetközi együttműködése révén is, az európai identitás megtalálásával, amely feltételez európai démoszt, amihez kellenek (felülről) európai elektronikus és írott médiumok, brüsszeli (hír)televízió, (hír)levél, újság, aktív web-oldal, (alulról) európai pártok, amelyek maguk állíthatnak európai parlamenti képviselőjelölteket, európai *pressure group*-ok, s mindenfelől erre (a demokratizálódásra) irányuló valós akarat.

Senki sem maradhat tétlen, a nemzeti jogtudósok és jogalkalmazók sem. A büntetőjogot művelő elméleti és gyakorlati szakembereknek is hallatniuk kell hangjukat, például szakmai fórumok, kongresszusok, konferenciák ajánlásaival, memorandumaival kell a politikusok és a(z) állam/unió)polgárok figyelmét felhívniuk a nemzetközi, az európai bűnözés súlyára, veszélyére, s az ellene folytatott küzdelem, harc – részben adminisztratív – akadályaira, eszköztelenségére, az egységes európai bűnüldözés különféle lehetséges metódusaira, azok előnyeire, hátrányaira, a polgárok biztonsága elérésének és fenntartásának érdekében. „Ez annál is inkább szükséges, mert míg

az államok büntetőjogi elképzeléseire, hatályos törvényeire jelentős befolyással bír az adott ország jogtudománya, bírói gyakorlata, jogi kultúrája, addig az uniós büntetőjogi együttműködést vizsgálva azt láthatjuk, hogy mind ez ideig inkább a politikusok szabták meg annak irányát és keretét. A büntetőjogászoknak vissza kell hódítani kezdeményező, befolyásoló szerepüket az Unió büntetőjogára.” (Bánáti János előszava in: Kondorosi–Ligeti [2008] p. 20.)

Az európai büntetőjogi integráció azonban nem veszély, hanem esély Európa számára.

IV. Főbb hivatkozások

- Brandstetter, Wolfgang** [1997]: A nemzetközi büntetőjog aktuális problémái. *Magyar Jog*, 1997(11).
- Braum, Stefan** [2000]: Das „Corpus Juris” – Legitimität, Erforderlichkeit und Machbarkeit. *Juristen Zeitung*, 2000(10).
- Calliess, Christian – Ruffert, Matthias** (red.) [2002]: *Kommentar des Vertrages über die Europäische Union und des Vertrages zur Gründung der Europäischen Gemeinschaft: EUV/EGV*. Neuwied, Kriftel, Luchterland
- Craig, Paul – de Búrca, Gráinne** [2008]: *EU Law: Text, Cases and Materials*. Fourth edition. Oxford University Press, Oxford
- Czine Ágnes – Szabó Sándor – Villányi József** [2006]: *Az előzetes döntéshozatali eljárás a büntető ügyszakban*. HVG-ORAC, Budapest
- Delmas-Marty, Mireille** [2000]: A CORPUS JURIS szükségessége, legitimitása és megvalósíthatósága. *Magyar Jog*, 2000(11).
- Dezséri Kálmán** [2005]: Kérdések az EU Alkotmányos Szerződésének jövőjével kapcsolatban. *Európai Tükör*, 2005(11).
- Farkas Ákos** [1999]: A büntetőjogi együttműködés sajátosságai az Európai Unióban. *Jogtudományi Közlöny*, 1999(9).
- Farkas Ákos** [2001]: Európai Büntetőjog Amszterdam és Nizza után. *Európai Jog*, 2001(2).
- Farkas Ákos** [2002]: *Büntetőjogi együttműködés az Európai Unióban*. OSIRIS Kiadó, Budapest
- Fejes Péter** [2005a]: Az Európai Unió, mint büntető joghatóság? *Európai Jog*, 2005(2).
- Fejes Péter** [2005b]: A Lisszaboni Stratégia és a média szerepe. *Társadalom és Gazdaság*. 27. kötet 1-2. szám
- Fischer, Joschka** [2000]: Vom Staatenverband zur Föderation: Gedanken über die Finalität der europäischen Integration. Rede von Joschka Fischer in der Humboldt-Universität in Berlin am 12. Mai 2000. In: *What Kind of Constitution for What Kind of Polity, Responses to Joschka Fischer*. Eds.: Christian Joerges-Yves Mény-J.H.H. Weiler. European University Institut. San Domenico, Florence
- Hecker, Bernd** [2005]: *Europäisches Strafrecht*. Springer
- Karsai Krisztina** [2006]: Az Európai büntetőjog rögös útján. *Magyar Jog*, 2006(1).
- Karsai Krisztina – Ligeti Katalin** [2008]: Magyar alkotmányosság a bűnügyi jogsegélyjog útvesztőiben. *Magyar Jog*, 2008(6).
- Keckés László** [2005]: *EU-JOG és jogharmonizáció*. HVG-ORAC, Budapest
- Kende Tamás – Szűcs Tamás** (szerk.) [2006]: *Európai közjog és politika*. Complex Kiadó, Budapest
- Kondorosi Ferenc – Ligeti Katalin** (szerk.) [2008]: *Az európai büntetőjog kézikönyve*. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest
- Lehóczki Balázs** [2007]: Magyarországgal kapcsolatos ügyek az Európai Bíróság előtt. *Európai Jog*, 2007(5).
- Lévai Iлона** [1998]: Corpus Juris Europae. Európai büntetőjog és ügyészség az EU pénzügyi érdekei védelmére? *Európai Tükör*, 1998(4).
- Ligeti Katalin** [2004a]: *Büntetőjog és bűnügyi együttműködés az Európai Unióban*. KJK-KERSZÖV, Budapest
- Losonczy Livia** [2006]: Made in Europe – Az EU új kommunikációs stratégiája. *Európai Tükör*, 2006(6).

- Margitay-Becht Beáta – Ódor Bálint** [2007]: Az Európai Unió Reformszerződésének létrehozására vonatkozó tárgyalási mandátum, avagy az alkotmányozási folyamat megoldása? *Európai Jog*, 2007(4).
- Miszlivetz Ferenc** [2001]: *Közép-Európa a kapuk előtt*. Savaria University Press, Szombathely
- Miszlivetz Ferenc** [2002]: *Európa jövője: Demokrácia, civil társadalom, bővítés*. Társadalomtudományok és Európa-tanulmányok Intézete, Szombathely – MTA Politikai Tudományok Intézete, Budapest
- Ódor Bálint** [2006]: Az Alkotmány szerződés jövője. *Európai Jog*, 2006(6)
- Polt Péter** [2002]: A kiadatás alkonya – egy új jogintézmény az európai letartóztatási parancs. *Európai Jog*. 2002(2).
- Pradel, Jean – Corstens, Geert** [1999]: *Droit pénal européen*. Dalloz, Paris
- Schmitter, Philippe C.** [2000]: *How to Democratize the EU and Why Bother?* Rowman & Littlefield Publishers Inc.
- Schomburg, Wolfgang – Lagodny, Otto** [1998]: *Internationale Rechtshilfe in Strafsachen*. Beck'sche Kurz-Kommentare 47. Band. C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, München
- Sieber, Ulrich** [1997]: Memorandum für ein Europäisches Modellstrafgesetzbuch. *Juristen Zeitung* (52) 1997/8., magyarul [1998]: Memorandum egy Európai Modell büntető törvénykönyvért. *Magyar Jog*, 1998(6).
- Szalayné Sándor Erzsébet** [2004]: A büntetőjogi hatalom megítélése az Európai Bíróság gyakorlatában: az uniós, a közösségi és a tagállami hatáskörök versengése. *Belügyi Szemle*, 2004(5).
- Várnay Ernő – Papp Mónika** [2005]: *Az Európai Unió joga*. KJK-KERSZÖV, Budapest
- Wallace, Helen – Wallace, William** [1999]: *Politikák születése az Európai Unióban I-II*. Studia Europaea, Pécs
- Wasmeier, Martin – Thwaites, Nadine** [2004]: The „battle of the pillars”: does the European Community have the power to approximate national criminal law? *European Law Review*, 2004(29).
- Weatherill, Stephen – Beaumont, Paul** [1999]: *EU Law*. 3rd edition. Penguin Books, London

Dokumentumok:

- COM (2001) 428/F**: European Governance. A White Paper Commission of the European Communities Brussels
- COM (2001) 715/F**: Green Paper on criminal law protection of the financial interests of the Community and the establishment of a European Prosecutor
- COM (2005) 184/F**: A Hágai Program: Tíz prioritás a következő öt évre Partnerség Európának a szabadság, biztonság és jog területén való megújulásáért
- COM (2006) 331/F**: A hágai program végrehajtása: további teendők
- HL 2005 C 53/01**: Hágai Program: a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének erősítése az Európai Unióban

V. A témakörrel kapcsolatos saját publikációk

Referált szakmai folyóirat

1.) **Fejes Péter** [2005]: A Lisszaboni Stratégia és a média szerepe. *Társadalom és Gazdaság*. 27. kötet 1-2. szám

Egyéb folyóirat

2.) **Fejes Péter** [2005]: Az Európai Unió, mint büntető joghatóság? *Európai Jog*, 2005(2).

Konferencia kiadvány

3.) **Fejes Péter** [2005]: Sanktionen und vereinfachte Verfahren bei minderschweren Vermögensdelikten (insbesondere Ladendiebstahl) und nach dem Jugendstrafrecht des ungarischen Strafrechtssystems – Der europäische Haftbefehl und seine Umsetzung bzw. die Übertragung der Strafvollstreckung nach der ungarischen Regelung

In: *Die EU-Erweiterung an Österreichs Grenzen – Justizielle Zusammenarbeit mit Zukunft*. Neuer Wissenschaftlicher Verlag, Wien – Graz

Jegyzetek

- ¹ *Az európai büntetőjogi integráció alapkérdései.* KJK-KERSZÖV, Budapest
- ² *Büntetőjogi és bűnügyi együttműködés az Európai Unióban.* KJK-KERSZÖV, Budapest
- ³ Pld.: *EK-jog és jogharmonizáció.* Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1995; *EK-jog és jogharmonizáció.* Második, átdolgozott kiadás. KJK-KERSZÖV, Budapest, 2002; *EU-jog és jogharmonizáció.* HVG-ORAC, Budapest, 2003.; Bővített, második kiadás. HVG-ORAC, Budapest, 2005
- ⁴ Pld.: *Európai közjog és politika* (szerk.: Kende Tamás). OSIRIS Kiadó, Budapest, 1995; *Európai közjog és politika* (szerk.: Kende Tamás – Szücs Tamás). OSIRIS Kiadó, Budapest, 2002; Complex Kiadó, Budapest, 2006
- ⁵ Pld.: *Az Európai Unió joga.* KJK-KERSZÖV, Budapest, 2002; Második, átdolgozott kiadás. KJK-KERSZÖV, Budapest, 2005.
- ⁶ Pld.: *Kézikönyv az Európai Unióról.* Harmadik kiadás. Magyar Országgyűlés, 1999; Hatodik, átdolgozott, bővített kiadás. HVG-ORAC, Budapest, 2005; Hetedik, átdolgozott kiadás. HVG-ORAC, Budapest, 2007
- ⁷ M. Nyitrai Péter [2006]: *Nemzetközi és európai büntetőjog.* Osiris Kiadó, Budapest
- ⁸ Kondorosi Ferenc – Ligeti Katalin (szerk.) [2008]: *Az európai büntetőjog kézikönyve.* Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest
- ⁹ Czine Ágnes – Szabó Sándor – Villányi József [2006]: *Az előzetes döntéshozatali eljárás a büntető ügyekben.* HVG-ORAC, Budapest
- ¹⁰ Osztoivits András (szerk.) [2008]: *Az Európai Unió alapító szerződéseinek magyarázata 1-2.* Complex Kiadó, Budapest
- ¹¹ Farkas Ákos professzor jegyezte az első – kisebb terjedelmű – a büntetőjogi együttműködés irányait számba vevő monográfiát. *Büntetőjogi együttműködés az Európai Unióban.* OSIRIS Kiadó, Budapest, 2002
- ¹² Lévai Ilona legfőbb ügyészségi osztályvezető ügyész – Magyarország csatlakozása óta – az Eurojust magyar tagja.
- ¹³ Pld.: Bellamy & Child [1993]: *Common Market Law of Competition.* Fourth edition. Sweet & Maxwell, London
- ¹⁴ Pld.: Craig, Paul – de Búrca, Gráinne: *EU Law: Text, Cases and Materials.* Second edition. Oxford University Press, Oxford, 1998; Fourth edition. Oxford University Press, Oxford, 2008
- ¹⁵ Pld.: Rideau, J. [1999]: *Droit institutionnel de l'Union européenne et des Communautés européennes.* 3e édition. LGDJ, Paris
- ¹⁶ Pld.: Weatherill, Stephen – Beaumont, Paul [1999]: *EU Law.* 3rd edition. Penguin Books, London
- ¹⁷ Pld.: Whish, Richard [1993; 2001]: *Competition Law.* 3rd edition. Butterworths London, Edinburgh
- ¹⁸ Pld.: Wallace, Helen – Wallace, William [1997]: *Policy-Making in the European Union.* Oxford University Press
- ¹⁹ Pld.: Hecker, Bernd. [2005; 2007]: *Europäisches Strafrecht.* Springer
- ²⁰ Pld.: Pradel, Jean – Corstens, Geert [1999; 2002]: *Droit pénal européen.* Dalloz, Paris
- ²¹ Calliess, Christian – Ruffert, Matthias (red.) [2002]: *Kommentar des Vertrages über die Europäische Union und des Vertrages zur Gründung der Europäischen Gemeinschaft: EUV/EGV.* Neuwied, Kriftel, Luchterland
- ²² Léger, Philippe (szerk.) [2000]: *Commentaire article par article des traités UE et CE.* Dalloz
- ²³ Toth, A. G. [1990]: *The Oxford Encyclopaedia of European Community Law.* Clarendon Press, Oxford
- ²⁴ Ld. még a Bibliográfián túl pld.: Peter-Alexis Albrecht, Geert Corstens, Gerhard Dannecker, Klaus Tiedemann, Frank Zieschang
- ²⁵ Ld. a hivatalos adatokat illetően az OLAF honlapját:
http://ec.europa.eu/anti_fraud/site_map/index_en.html
- ²⁶ Az ún. Hágai Nyilatkozatnak megfelelően a Tanács 2004. december 22. napján (egyhangúan) úgy döntött, hogy az EK Szerződés IV. címe alatti területeken majdnem teljes egészében (a jogszerű migrációt kivéve) az EK Szerződés 251. cikke szerinti minősített többségi döntéshozatalt és az együttdöntési eljárást fogja alkalmazni.
- ²⁷ A másodlagos jogban a kölcsönös elismerés elve elsőként a pénzmosásról, valamint a bűncselekményekhez felhasznált eszközök és az abból származó jövedelmek azonosításáról, felkutatásáról, befagyasztásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról szóló 2001/500/IB kerethatározatban (2001. június 26.), majd még a vagyonnal vagy bizonyítékkal kapcsolatos biztosítási intézkedést elrendelő határozatoknak az Európai Unióban történő végrehajtásáról szóló 2003/577/IB kerethatározatban (2003. július 22.), a kölcsönös elismerés elvének a pénzbüntetésekre való alkalmazásáról szóló 2005/214/IB kerethatározatban (2005. február 24.), a kölcsönös elismerés elvének a vagyonelkobzást elrendelő határozatokra történő alkalmazásáról szóló 2006/783/IB kerethatározatban (2006. október 6.) jelent meg.
- ²⁸ *Advocaten voor de Wereld VZW v. Leden van de Ministerraad* ügy (C-436/04. [2006] ECR p. I-2333.)
- ²⁹ Ld. pld.: <http://europa.eu/scadplus/leg/de/lvb/116002.htm>
- ³⁰ Vö. pld.: <http://europa.eu/generalreport/de/2005/rg75.htm>;
http://europa.eu/pol/justice/print_overview_de.htm;
- ³¹ *Casati* (203/80 [1981] ECR p. 2595.)
- ³² *Comission v. Greece* (68/88 [1989] ECR p. 2979.)
- ³³ *Fratelli Constanzo Spa v. Comune di Milano és Impresa Ing. Lodigiani Spa* (103/88 [1989] ECR p. 1839.)
- ³⁴ *Robert Tymen* (269/80 [1981] ECR p. 3079.)
- ³⁵ *Daniel Bout* (21/81 [1982] ECR p. 381.)
- ³⁶ *Officier von Justitie v. Kolpinghuis Nijmegen* (80/86. [1987] ECR p. 3969.)
- ³⁷ *Tullio Ratti elleni büntetőeljárás* (C-148/78. [1979] ECR p. I-1629.)
- ³⁸ *Bizottság v. Tanács* (C-176/03 [2005] ECR p. I-7879.)
- ³⁹ *Regina v. Ernest George Thomson, Brian Albert Johnson and Colin Alex Norman Woodiwiss elleni büntetőeljárás* (7/78. [1978] ECR p. 2247.)
- ⁴⁰ *Casati* (203/80 [1981] ECR p. 2595.)

-
- ⁴¹ Graziana Luisi és Giuseppe Carbone v. Ministero del Tesoro (286/82 és 26/83. egyesített ügyek [1984] ECR p. 377.)
- ⁴² Lucas Emilio Sanz de Lera és társai elleni büntetőeljárások (C-163, C-165 és C-250/94. egyesített ügyek [1995] ECR p. I-4821.)
- ⁴³ Ian William Cowan v. Trésor Public (186/87. [1989] ECR p. 195.)
- ⁴⁴ James Wood v. Fonds de garantie des victimes des actes de terrorisme et d'autres infractions (C-164/07. HL C 2008.07.19. p. 3.)
- ⁴⁵ Horst Otto Bickel és Ulrich Franz elleni büntetőeljárás (C-274/96. [1998] ECR p. I-7637.)
- ⁴⁶ Bernard Keck és Daniel Mithouard v. Francia Köztársaság (C-267 és C-268/91. egyesített ügyek [1993] ECR p. I-6097.)
- ⁴⁷ Gözütok és Brügge (C-187/01. és C-385/01. egyesített ügyek [2003] ECR p. I-1345.)
- ⁴⁸ Filomeno Mario Miraglia elleni büntetőeljárás (C-469/03. [2005] ECR p. I-2009.)
- ⁴⁹ Leopold Henri Van Esbroeck elleni büntetőeljárás (C-436/04. [2006] ECR p. I-2333.)
- ⁵⁰ Gasparini és társai elleni büntetőeljárás (C-467/04. [2006] ECR p. I-9199.)
- ⁵¹ Jean Leon Van Straaten v. Hollandia és Olaszország (C-150/05. [2006] ECR p. I-9327.)
- ⁵² Jürgen Kretzinger elleni büntetőeljárás (C-288/05. [2007] ECR p. I-6441.)
- ⁵³ Norma Kraaijenbrink elleni büntetőeljárás (C-367/05. [2007] ECR p. I-6619.)
- ⁵⁴ Silvio Berlusconi és társai elleni büntetőeljárások (C-387/02. [2005] ECR p. I-3565.)
- ⁵⁵ Maria Pupino elleni büntetőeljárás (C-105/03. [2005] ECR p. I-5285.)
- ⁵⁶ Szymon Kozłowski elleni büntetőeljárás (C-66/08. (EUR-Lex 62008J0066)
- ⁵⁷ Massimiliano Placanica, Christian Palazzese és Angelo Sorricchio elleni büntetőeljárások (C-338/04., C-359/04. és C-360/04. egyesített ügyek [2007] ECR p. I-1891.)
- ⁵⁸ Ordre des barreaux francophones et germanophone and others (C.-305/05. [2007] p. I-5305. – 2007. június 26.)
- ⁵⁹ Giovanni Dell'Orto elleni büntetőeljárás (C-467/05. [2007] ECR p. I-5557. – 2007. június 28.)
- ⁶⁰ Európai Közösségek Bizottsága v. Holland Királyság (C-50/06. [2007] ECR p. I-4383. – 2007. június 7.)
- ⁶¹ Ismail Derin v. Landkreis Darmstadt-Dieburg (C-325/05. [2007] ECR p. I-6495. – 2007. július 18.)
- ⁶² Murat Polat v. Stadt Rüsselsheim (C-349/06. [2007] ECR p. I-8167. – 2007. október 4.)
- ⁶³ Az Európai Bíróság büntetőjogi vonatkozású ítélkezési gyakorlatának részletesebb elemzését ld.: Czine–Szabó–Villányi [2006] VII. Fejezet; Kondorosi–Ligeti [2008] pp. 719-737.
- ⁶⁴ A 13/1995. (VI. 29.) IM rendelettel módosított 12/1987. (XII. 29.) IM rendelet 7. § (3) bekezdése írja elő. Ld. még: Az igazságügy-miniszternek a jogharmonizációs ügyek intézéséről szóló 8002/1999. (IK 10.) IM tájékoztatójának 87-96. pontját.
- ⁶⁵ Vajnai Attila elleni büntetőeljárás (C-328/04 [2005] ECR p. I-8577.)